

HORTHY MIKLÓS

Irta: *Ludvig Dénes*

AKKOR ismerjük meg, milyenek az egyéniségek, milyenek a dolgok, ha tudjuk, hogyan lettek ilyenek — mondotta a barokk kor nagy pedagógusa, Comenius, aki néhány évig Sárospatakon is működött. Arra figyelmeztetnek ezek a mély értelmű szavak, hogy az egyéniségek és a dolgok jelene elválaszthatatlan a multjuktól, hű képet csak akkor alkothatunk róluk, súlyukat, értéküket csak akkor állapíthatjuk meg, ha visszatekintünk a multba, amelyben gyökereznek és végigkísérjük őket kibontakozásuk, fejlődésük útján.

A tartós eredményekben gazdag — immár húszéves — kormányzásra visszatekintő Horthy Miklós egyéniségét és életművét a magyar történelem heroikus lapjai őrzik meg a nemzeti örökkévalóság számára, de ezt a kimagasló egyéniséget és országlásának nagyszerű eredményeit csak akkor értékelhetjük legmélyebb értelmükben és jelentőségükben, ha megfogadjuk Comenius tanácsát és tanuságtételre szólítjuk a multat, amelyből felépült a jelen csodálatos épülete. A legújabb francia történetírók megállapítják, hogy a nagy forradalomig virágzó „rég” Franciaország a család, a házközösség kicsiny, de páratlanul termékeny magjából terebélyesedett ki. A IX—X. század pusztító zűrzavarának a családi, a házközösségi, a hűbéri életben rejtőző erők és értékek vetettek véget és ezekből sarjadt ki a régi Franciaország hét és fél századának minden anyagi és szellemi pompája, gazdagsága. A család az az ős-sejt, amelyből kivirágzik a nemzeti élet és a családban kell keresnünk nemcsak a nemzetek, hanem az egyéniségek kibontakozásának alapját is.

A székelységből származó Horthy-család ősi nemességét 1635-ből keltezett címeres levél erősíti meg. Az 1600-as évek derekától máig hét Horthy-nemzedék követte egymást és ennek a hét nemzedéknek önzetlen és önfeláldozó, szívós és szorgos, termelő és teremtő közéleti munkája hozta létre azt a magasrendű testi és lelki alkatot, halmozta fel mindazokat a családi erényeket és értékeket, amelyeknek örököse — nagybányai Horthy Miklós —, szinte gyermekkorától kezdve magában hordozta a legmagasabbra ívelő életpálya

ígéretét és lehetőségeit. Végtelen távlat nyílt meg előtte s talán éppen a végtelenségnek ősi-ösztönös vonzóereje jegyvezte el a magyar Alföld szülőttjét — a tengerrel. A kenderesi puszta, a debreceni református kollégium, a soproni gimnázium és a tengerészeti akadémia mélyre lehorgonyzott emlékeit vitte magával az Adriai-tengerre (Pola), a Földközi-tengerre (Barcelona, Konstantinápoly), az Indiai- és a Csendes-óceánra (India, Ausztrália és a távolkeleti szigetvilág), az Atlanti-óceánra (angliai tanulmányút).

Lelkes szorgalommal és acélos energiával párosult tehetsége gyorsan röpitette előre mind magasabbra szárnyaló pályáján. A fiatal tengerésztiszt 1908-ban már a Taurus állomáshajó parancsnoka, mint korvettkapitány. Négy és fél évig Ferenc József szárnysegéde, 1914-ben sorhajókapitány és a legmodernebb osztrák-magyar gyorscirkálónak, a Novarának parancsnoka. Ezen a hajón aratta legszebb és legemlékezetesebb katonai sikereit, amelyek nemcsak világhírt szereztek nevének és hazájának, hanem a világháborús magyar legendaképződés középpontjába is állították, mint a Novara rettenthetetlen bátorságú hőst. 1918-ban ellentengernagy és a flotta parancsnoka. Altengernaggyá történt kinevezése már egybeesik az Osztrák-magyar monarchia összeomlásával.

Ekkor azt hihette volna az ember, hogy a kenderesi birtokára visszavonuló — ott később mintagazdaságot teremtő — Horthy Miklós túljutott ragyogó életpályája csúcspontján. Ma már tudjuk, hogy az osztrák-magyar haditengerészet kötelékében eltöltött dicsőséges évek, amelyek bárki más számára egy kivételesen magasröptű karrier teljességét jelentették volna, Horthy Miklós számára csak a katonai, szervezési és ügyviteli, külpolitikai és diplomáciai, gazdasági és államtudományi előkészület bevezető korszakát hozták meg, mindazoknak a magyar fajtájában gyökerező, veleszületett erényeknek nagyszerű kibontakozását, amelyek később alkalmassá, képessé, hivatottá tették őt porig alázott hazájának talpraállítására és újjáépítésére. Életének első korszakában szerezte meg a legtökéletesebb felkészültséget kormányzói méltóságának, kimagasló történelmi szerepének, nemzetmentő és országgyarapító küldetésének betöltésére.

A magyar nép és a magyar föld hűséges fia, a tenger lovagias hőse az újjászülető Magyarország kormányzói székébe emelkedett s életének multhatatlan művével nemcsak

mint katona és államférfi, hanem mint gazda és mint ember is példát, eszményképet állított nemzete elé. Nemcsak mintakatona és mintagazda ő, hanem mintaférfi is — végül, hogy összefoglaljam ezt a három fogalmat: — mintamagyar. Nincs ma már olyan magyar a világon, aki ne érezné magát hálásan és büszkén Horthy Miklós nagy családjá tagjának. A jószágos és bölcs, keménykezű, de melegszívű családfőt tiszteljük, szeretjük benne mindnyájan: az új Magyarország megeremtőjét.

ÁLOM AZ ENYEDI SÉTATÉRRŐL

*De szomorú a régi Sétatér!
Ősz van, szomorú őszöntúli ősz;
összenéznek a régi ismerős
juharfák — „lám, mindenki visszatér“.*

*Ihol a vén koldusszegelte tönk,
ihol a vén pad, mely sírkő vala;
ihol a Sétatér titkos alkonyata,
melybe ismét belemerülhetünk!*

*Minden itt van, mi örökkön örök
a Sétatérben — itt a Táncterem,
hol annyit suttogott a szerelem,
s nagy holdvilág indul a fák között.*

*De hol vannak a régi karikák,
a régi labdák hova tűntek el?
A régi baka vaj hol menetel?
ki itt ölelte este Rebekát?*

*Hol van a négy sétáló öregúr,
hol a tenger virág, a sok bogár;
hol van szegény Britt, legelső kutyám,
akit sintérnek adtak álnokul?*

*Hol van a sétatérvégi család:
két gyermek, két felnőtt és két öreg —?
Zokogjatok, zöldmohu sírkövek,
zokogjatok, fosztott fekete fák!*

*S bár hallgat és enyész a Sétatér,
lelkemben zsong ősrégi sejtelem:
maholnap, nagy tavaszi éjjelen,
meglássátok, mindenki visszatér!*

Jékely Zoltán